

Katholieke Basisschool Soesterkwartier
Kwaliteit voor ieder kind!

Locatie onderbouw:
Spaarnestraat 2
3812 HG Amersfoort
Tel: 033-4617221

Locatie bovenbouw:
Noordeweg 235
3812 DH Amersfoort
Tel : 033-4619959

mail : kubus@kpoa.nl

SchoolWide Positive Behavior Support (SWPBS)
Goed gedrag kun je leren!

School-Wide Positive Behavior Support

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
1. PBS op De Kubus	4
2. Leerteam sociaal emotioneel (Het PBS-team).....	4
3. PBS en de inbandige peuterschool en BSO	4
4. Preventie gedragsproblemen (pro-actief pedagogisch handelen):	5
4.1 Heldere gedragsverwachtingen in de gehele school.....	5
4.2 Gedragsverwachtingen visueel in alle ruimtes.....	5
4.3 Het systematisch aanleren van gewenst gedrag.....	5
4.4 Gebruik van rollenspel in PBS door leerkrachten.....	6
5. Het bekrachtigen van gewenst gedrag	6
6. Het schoolbrede systeem van waarderen van goed gedrag	7
7. Duidelijke consequenties voor ongewenst gedrag	7
8. Interventies bij ongewenst gedrag	8
8.1 Bewust negeren	8
8.2 Reactieprocedure.....	8
8.3 Educatieve correctie.....	8
8.4 Het geven van een time-out (nadenk/ herstelmoment)	9
9. Interventies bij ernstig probleemgedrag/ onwerkbaar of onveilig gedrag.....	10
9.1 De achterwacht in te zetten	10
9.2 De ouders op de hoogte te stellen	11
10. Incidenten registratie.....	11
11. Pestpreventie PBS.....	12
11.1 Definitie van pesten.....	12
11.2 Pestpreventie-lessen.....	13
11.3 Stop, loop, praat.....	13
11.4 Toezicht houden.....	13
11.5 Steungroepaanpak.....	15
11.6 Follow-up	15

Inleiding

Dit is het PBS-plan van basisschool De Kubus¹.

In 2015-2016 is er met het team gekozen de werkwijze van PBS in onze school te implementeren. Gestart is met het aanleren van Goed Gedrag in de algemene ruimtes, vervolgens gaat daar de klas nog bij komen

In dit plan lees je de manier waarop PBS binnen onze school is vormgegeven en welke pijlers als uitgangspunt zijn genomen. Er is een beschrijving opgenomen van de manier waarop wij preventief omgaan met gedragsproblemen en welke wijze van belonen en corrigeren binnen onze school is afgesproken. Tot slot is er een hoofdstuk opgenomen waarin je kunt lezen op welke manier wij op De Kubus inzetten op pestpreventie.

Wij hebben op De Kubus een leerteam sociaal emotioneel en PBS is daar een onderdeel van.

---

¹ Het PBS plan van De Kubus vervangt het gedragsprotocol en het veiligheidsplan

1. PBS op De Kubus

Definitie Positive Behavior Support (PBS)

Positive Behavior Support (PBS) is een doelmatige, schoolbrede aanpak die zich richt op het versterken van gewenst gedrag en op het voorkomen van probleemgedrag. Het doel is het creëren van een positieve, sociale omgeving, die het leren bevordert en gedragsproblemen voorkomt. PBS is een 'kapstok' waaraan alle schoolinterventies en methoden die met gedrag te maken hebben in een school opgehangen kunnen worden. Dingen die goed werken, worden vastgelegd en geïntegreerd in PBS. Dit zorgt ervoor dat succesvolle dingen niet verloren gaan.

Waarom SWPBS op de Kubus?

Het team van de Kubus wil een veilige leeromgeving scheppen die leerling- en leraar vriendelijk is en bevordert dat leerlingen zich sociaal gedragen en zo goed mogelijk presteren.

Wij willen zoveel mogelijk het probleemgedrag van de kinderen voorkomen

Wij willen de kinderen sociaalvaardig gedrag aanleren.

Wij willen de schoolprestaties van de kinderen verbeteren.

Wij willen de effectieve leertijd vergroten.

Wij vinden dat je door een schoolbrede aanpak, nog beter tot samenwerking komt.

Gouden regel van De Kubus:
Ik ga met jou om, zoals ik wil dat jij met mij omgaat.

Basisschool de Kubus heeft gekozen voor drie basis kernwaarden:

Samen Leven

Betrokken

Samen Werken

Ondernemend

Samen Leren

Nieuwsgierig

Deze kernwaarden dienen als basis voor het beschrijven van de gedragsverwachtingen en hoe je de gedragsverwachtingen aanleert.

Deze kernwaarden spelen op schoolbreedniveau, ook op groepsniveau een belangrijke rol in het pedagogisch handelen en het pedagogisch klimaat in de klas.

Het team van de Kubus wil graag zo met elkaar omgaan, om dat dit past bij **Samen Leven, Samen weken, Samen leren.**

2. Leerteam social emotioneel

Binnen de school is een leerteam sociaal emotioneel samengesteld. In dit leerteamteam zitten leerkrachten en een teamleider/intern begeleider. Het PBS-team stippelt de route van het PBS-proces uit samen met de PBS-coach.

Binnen het team wordt elk jaar een taakverdeling gemaakt. De taken die verdeeld worden zijn; voorzitter, data-analist, tijdbewaker, notulist.

3. PBS en de inpandige peuterschool en BSO

De voorzitter van het leerteam zorgt ervoor dat onze peuterschool en BSO op de hoogte zijn van onze gedragsverwachtingen ten aan van de kinderen op De Kubus. Indien er een ouderavond PBS is worden zij da nook uitgenodigd om hierbij aanwezig te zijn.

4. Preventie gedragsproblemen (pro-actief pedagogisch handelen):

In ons dagelijks onderwijs zijn wij vooral gericht op proactief pedagogisch handelen. Hiermee werken wij aan een positieve schoolcultuur. Hierbij stimuleren wij in alle situaties gewenst gedrag bij alle leerlingen. In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de manier waarop wij proactief handelen om gedragsproblemen zoveel mogelijk te voorkomen.

4.1 Heldere gedragsverwachtingen in de gehele school

Binnen onze school worden heldere gedragsverwachtingen gehanteerd. Rond de drie basiswaarden; samen leven samen werken en samen leren, zijn verwachtingen ten aanzien van gewenst gedrag geformuleerd voor alle openbare ruimtes in de school. Deze zijn voor iedereen bekend en eenduidig beschreven. Deze verwachtingen staan beschreven in het protocol PBS. Het protocol wordt aan de start van ieder schooljaar in een teamvergadering opnieuw besproken en voor het schooljaar vastgesteld. Het protocol is opgenomen in de teammap- leerteam sociaal emotioneel.

4.2 Gedragsverwachtingen visueel in alle ruimtes

De drie basiswaarden worden gevisualiseerd door plakfolie op de bovenbouwlocatie (dit moet nog gedaan worden op de onderbouwlocatie). Daarnaast hangen er per ruimte A3 pictogrammen met uitgebeelde verwachtingen omtrent gewenst gedrag voor de betreffende ruimte.

4.3 Het systematisch aanleren van gewenst gedrag

Per drie weken staan in de hele school dezelfde afspraken centraal. Deze zijn vastgelegd in een kalender waarin de afspraken cyclisch terug komen.

Wekelijks wordt minimaal één keer per week een les gegeven rondom de verwachtingen gewenst gedrag welke staan beschreven in de kalender. De voorbeeldlessen staan op de digitale teammap PBS.

Kern van de “Lessen Goed Gedrag” is:

- ✓ het voordoen van gewenst en ongewenst gedrag via rollenspel.
- ✓ het regelmatig laten oefenen in verschillende situaties en ruimtes in de school
- ✓ het geven van positieve feedback
- ✓ het minimaliseren van de aandacht voor ongewenst gedrag en de aandacht te richten op gewenst gedrag
- ✓ het gebruiken van concrete correcties waar de leerlingen wat aan hebben door; de regel te herhalen en de leerling voor de keuze te stellen het gedrag bij te stellen, direct te complimenteren bij de juiste keuze (zie educatieve correcties)
- ✓ zelf het goede voorbeeld te geven
- ✓ bij herhaaldelijk vertonen van ongewenst gedrag wordt extra geoefend individueel of in een groepje (o.a. via rollenspel)

4.4 Gebruik van rollenspel in PBS door leerkrachten

Rollenspel is binnen PBS een belangrijke techniek om leerlingen vaardigheden aan te leren voordat ze dit in de situatie gaan toepassen.

Het neerzetten van een rollenspel

Bij het aanleren van 'Goed gedrag' via een rollenspel is een volgorde vastgesteld die door elke leerkracht gebruikt wordt.

Wij doen dit op De Kubus aan de hand van filmpjes.

Het team van De Kubus heeft aan de hand van rollenspellen de ongewenste situatie laten zien en de gewenste situatie. Aan de hand van onderstaand voorbeeld zouden de leerkrachten het ook individueel kunnen doen.

- ✓ De leerkracht doet het goede gedrag voor.
- ✓ De leerlingen benoemen wat goed ging.
- ✓ De leerkracht doet het foute gedrag voor.
- ✓ De leerlingen benoemen wat fout ging.
- ✓ De leerkracht sluit af met het nogmaals voordoen van het goede gedrag.
- ✓ Eventueel kunnen ook leerlingen het goede gedrag nog eens laten zien.

Foute voorbeelden en goede voorbeelden

Het doel van een rollenspel met zowel foute als goede voorbeelden is om leerlingen in de rol van observant het verschil te laten ervaren wat er niet en wat er wel werkt aan een bepaalde aanpak. Doordat de leerkracht het foute voorbeeld op overdreven wijze uitvoert, zorgt hij/zij ook voor humor in de les.

Bij een fout voorbeeld demonstreert de leerkracht precies hoe en wat er aan een bepaalde aanpak niet werkt. Een fout voorbeeld is altijd gedepersonaliseerd, dat wil zeggen zonder dat er duidelijk een leerling uit de groep genoemd wordt of in te herkennen is. Wel kan groepsgedrag zichtbaar gemaakt worden.

Bij een goed voorbeeld demonstreert de leerkracht een effectieve aanpak.

Er bestaat een vaste volgorde bij het gebruik van foute en goede voorbeelden. Eerst goed, dan fout en dan weer goed. Door goed te eindigen, blijft dit voorbeeld in het geheugen hangen.

5. Het bekrachtigen van gewenst gedrag

Uitgangspunt binnen onze school is zoveel mogelijk het gewenste gedrag te bekrachtigen en ongewenst gedrag te negeren. In dit hoofdstuk leest u welke interventies wij plegen binnen onze school om gewenst gedrag te bevorderen.

Het geven van complimenten

Het geven van complimenten gebeurt gedurende de hele dag op een concrete wijze. De complimenten worden gekoppeld aan de verwachtingen van gewenst gedrag. Hierbij streven wij naar een verhouding van 4:1, dat wil zeggen vier positieve benaderingen t.o.v. één correctie.

Complimenten rondom gedrag zijn effectief wanneer het gewenst gedrag concreet genoemd wordt.

Het noemen van de naam van de leerling geeft nog meer kracht. *'Gert, wat heb jij je jas netjes opgehangen'*.

Het schoolbrede systeem van belonen van goed gedrag:

Voor het schoolbrede systeem van belonen van gewenst gedrag zijn er beloningsfiches met een smiley erop. Wij noemen het naar de kinderen toe “facejes”. Alle teamleden bekrachtigen gewenst gedrag van leerlingen in alle ruimtes van de school. Het bekrachtigen gebeurt willekeurig en onvoorspelbaar: *‘Je weet nooit wanneer je een verrassing krijgt’*. Het noemen van de reden van de beloning gekoppeld aan de basiswaarden respect, veiligheid en verantwoordelijkheid helpt de leerlingen gedrag rondom de basiswaarden te automatiseren: *‘Wat goed dat je rustig door de gang loopt, dat is echt veilig!’*

De “Facejes” worden centraal verzameld in de groep. Leerkrachten hebben plastic kokers in een houten houder staan in hun groep. De leerkracht houdt op een groepslijst bij hoeveel kaartjes de groep verzameld heeft. Hij/ zij doet dit op vaste momenten tijdens de dag samen met de groep. De groep spaart hiermee voor een groepsbeloning. Het PBS-team zorgt ieder half jaar voor een lijst met beloningsactiviteiten die per bouw gekozen kunnen worden. De leerlingen kunnen hier ideeën voor aanleveren via hun leerkracht. De leerkracht kiest er samen met de klas tien uit. Bij het halen van een bepaald aantal kaartjes (150 bv.) trekt de leerkracht een kaartje uit een doos/ mand waarin de tien kaartjes met beloningsactiviteiten voor de groep zitten. Als de doos/ mand leeg is vult de leerkracht hem opnieuw met nieuwe beloningen. Bij het halen van een bepaald aantal kaartjes kan de groep ook een beloningsactiviteit uit de activiteitenwinkel kiezen (zie bijlage 4). Deze winkel is in de vitrine in het hoofdgebouw gesitueerd en zal in de loop van schooljaar 2013-2014 opnieuw in gebruik genomen worden. In deze winkel zijn afbeeldingen van bijv. spelmateriaal dat de groep een week lang kan ‘winnen’ om te gebruiken als beloning.

Leerkrachten houden bij hoeveel kaarten uitgedeeld worden. Zij leren de kinderen op de lijst af te tekenen wanneer zij een kaart inleveren. Deze lijsten worden wekelijks ingeleverd in het databasepostvak. Daarmee kan elke leerkracht volgen of kinderen voldoende beloond worden.

6. Het schoolbrede systeem van waarderen van goed gedrag

Naast het belonen via de beloningskaartjes kunnen leerlingen beloond worden als extraatje. Iedere klas en in iedere ruimte van de ambulante medewerkers is een schatkist voor extra beloningen aanwezig (zie bijlage 5). Kinderen of groepjes kinderen die een extra stimulans nodig hebben met betrekking tot gedrag kunnen zo positief gestimuleerd worden. Ook kunnen leerkrachten ouders mailen, opbellen of schrijven om aan te geven dat hun kind positief gedrag heeft laten zien die dag. Leerkrachten zorgen ervoor dat in ieder geval iedere leerling uit hun groep jaarlijks een positief berichtje thuis krijgt voor gewenst gedrag.

7. Duidelijke consequenties voor ongewenst gedrag

Naast het bekrachtigen van gewenst gedrag is er ook een duidelijke procedure voor het reageren op ongewenst gedrag. Binnen de school zijn heel duidelijke afspraken over hoe we met elkaar omgaan en wat wel en niet kan en mag.

De consequenties voor ongewenst gedrag (reactie leerkracht, nadenkplek, time-out, achterwacht, educatieve correcties) worden, net als de gedragsverwachtingen binnen de school, regelmatig geoefend met alle leerlingen tijdens de lessen. Dit doen wij o.a. door rollenspel; het voordoen van ongewenst gedrag en de consequentie die hierop kan volgen. De leerlingen weten zo welk gedrag welke consequentie tot gevolg kan hebben.

8. Interventies bij ongewenst gedrag

Wanneer zich herhaaldelijk ongewenst gedrag voordoet hanteren wij eenduidige interventies en schoolmaatregelen (zie bijlage 9) gericht op het snel ombuigen van ongewenst gedrag naar gewenst gedrag en het minimaliseren van de aandacht voor het ongewenste gedrag. Dit doen wij door een aantal vaste interventies welke elkaar op volgen. In dit hoofdstuk vindt u de beschrijving van elk van deze interventies.

8.1 Bewust negeren

Bij klein ongewenst gedrag wordt in eerste instantie geprobeerd het gedrag bewust te negeren. Dit is een actieve strategie om kinderen bewust te maken dat bepaald gedrag geen reactie waard is.

Wanneer een leerkracht het gedrag van een leerling bewust negeert geeft hij daarnaast positieve aandacht aan gewenst gedrag van de andere leerlingen. Hiermee geeft de leerkracht aan wat het gewenste gedrag is. Zodra de leerling met probleemgedrag ook gehoorzaamt, krijgt deze direct positieve feedback. Wanneer bewust negeren van ongewenst gedrag geen effect oplevert kan overgegaan worden op de reactieprocedure.

8.2 Reactieprocedure voor onderbouw en bovenbouw locatie

De vastgestelde standaard reactieprocedure volgt direct op ongewenst gedrag (bij kleine overtredingen) wanneer bewust negeren onvoldoende effect heeft. Deze reactieprocedure is vastgelegd en wordt door het hele team op gelijke wijze gehanteerd.

De stappen uit de reactieprocedure zijn als volgt:

- ✓ Leerkracht doet een verzoek.
- ✓ Leerling is gehoorzaam; leerkracht geeft een compliment.
- ✓ Leerling is ongehoorzaam; leerkracht gaat naar leerling toe: zegt welk gedrag van de leerling verwacht wordt (gedragsregel)
- ✓ Leerkracht loopt weg en wacht 5-10 seconden
- ✓ Leerling is gehoorzaam; leerkracht geeft compliment
- ✓ Leerling is ongehoorzaam; leerkracht loopt naar leerling en herhaalt het verzoek
- ✓ Leerkracht loopt weg en wacht 5-10 seconden
- ✓ Leerling is gehoorzaam; leerkracht geeft compliment
- ✓ Leerling is ongehoorzaam; leerkracht geeft educatieve correctie

Wanneer een leerling na het inzetten van de reactieprocedure niet het gewenste gedrag laat zien wordt vervolgd met de educatieve correctie.

8.3 Educatieve correctie

De educatieve correctie is een standaard procedure, welke voor elke leerkracht bekend is. De procedure die hierbij hoort is als volgt:

- ✓ De leerling zoveel mogelijk apart nemen.
- ✓ De leerling kalm, zakelijk en op neutrale wijze vertellen wat je hebt gezien (concreet taalgebruik).
- ✓ Niet in discussie gaan.
- ✓ Het ongewenste gedrag benoemen en vertellen wat het gewenste gedrag had moeten zijn (gedragsregel herhalen).

- ✓ De leerling de keuze geven het ongewenste gedrag bij te stellen en uitleggen wat de gevolgen zijn als hij/zij de keuze maakt om het ongewenste gedrag te blijven volhouden (bijvoorbeeld nadenkplek, schrijfstraf of verliezen privilege).
- ✓ Even afstand nemen en de leerling de kans geven het gedrag te herstellen.
- ✓ Wanneer de leerling het gedrag bijstelt wordt gewenst gedrag direct bekrachtigd door te complimenteren.
- ✓ Bij het voortduren van het ongewenst gedrag zet de leerkracht de time-out procedure in gang of voert de leerkracht een schrijfstraf uit (zie bijlage 13) of verliest de leerling een privilege.

8.4 Het geven van een time-out (nadenk/ herstelmoment)

Wanneer een leerling na het geven van een educatieve correctie toch ongewenst gedrag blijft vertonen volgt de time-out procedure. Hierbij kan achtereenvolgens de nadenkplek, buurklas of achterwacht ingezet worden.

Welk gedrag is nadenkplekgedrag?

- ✓ Het bewust overtreden van afspraken nadat de leerkracht de afspraak heeft herhaald en de leerling de keuze heeft gegeven zich hieraan te houden
- ✓ Onveilig gedrag
- ✓ Storend gedrag dat het lesgeven belemmert

Hoe ziet de nadenkplek eruit?

De nadenkplek is een prikkelarme plek in de klas (stoel, kruk) met aan de muur een picto; nadenkplek

De nadenkplekprocedure

De volgende stappen worden doorlopen:

- ✓ leerling wordt naar de nadenkplek in de klas gestuurd; de leerkracht stelt de time-timer op 2- 5 minuten (onderbouwleerlingen 2 minuten en midden- en bovenbouwleerlingen 5 minuten);
- ✓ na deze tijd vraagt de leerkracht of de leerling zich nu aan de afspraak kan houden. Zo ja, kan de leerling terugkomen in de lessituatie en wordt direct het eerste positieve gedrag verbaal gecompimenteerd;

Verblijf in de buurklas

- ✓ wanneer ongewenst gedrag langer dan 5 minuten aanhoudt wordt de leerling met werk bij de buurklas gebracht. De timer gaat op 10 tot max. 30 minuten. Na deze tijd kan de leerling als hij rustig is en zich aan de regel wil houden terug naar de eigen groep. De leerkracht vult een gedragsincident. De sanctie voor de gemiste tijd wordt bepaald (verliezen pauzetijd, inhalen werk, verliezen privilege, schrijfstraf etc.)

Achterwacht

- ✓ bij aanhoudend onwerkbaar, ongewenst gedrag tijdens de nadenkplek procedure en verblijf in de buurklas brengt de leerkracht de leerling naar de achterwacht;

9. Interventies bij ernstig probleemgedrag/ onwerkbaar of onveilig gedrag

Wij verstaan onder ernstig probleemgedrag/ onwerkbaar of onveilig gedrag:

- ✓ Ernstige verbale agressie waarbij anderen gekwetst worden
- ✓ Fysieke agressie/ geweld
- ✓ Vernieling en/of met materialen gooien
- ✓ Niet tot rede vatbaar zijn

Kortom gedrag dat de veiligheid van de leerling zelf, de medeleerlingen of het personeel in gevaar brengt. Wanneer een leerling dergelijk ongewenst gedrag vertoont hanteren wij eenduidige interventies gericht op het zo snel mogelijk herstellen van de veiligheid.

9.1 De achterwacht in te zetten

In principe is er dagelijks ieen personeelslid achterwacht. Een achterwacht moet echter wel worden gezien als een uiterst middel. Als het te snel en gemakkelijk wordt ingezet verliest het zijn kracht.

Bij het inzetten van de achterwacht worden de volgende stappen doorlopen:

- ✓ de leerling wordt verzocht mee te lopen naar de achterwacht;
- ✓ bij weigering of voortduren van onveilig gedrag zegt de leerkracht dat als de leerling niet zelf binnen 5 tellen naar de achterwacht loopt het kind ervoor kiest dat de leerkracht het bij de hand pakt en het er heen brengt;
- ✓ wanneer de leerling zich ernstig blijft verzetten laat de leerkracht een leerling uit de groep de achterwacht halen;
- ✓ er wordt een gedragsincident ingevuld door de leerkracht.
- ✓ de achterwacht neemt de zorg voor de leerling over van de leerkracht.

Bij de achterwacht hanteren wij eenduidige interventies die gericht zijn op het zo snel mogelijk stoppen van het probleemgedrag en herstellen van de relatie van de leerling met de leerkracht en medeleerlingen. Interventies die hierbij horen zijn:

Achterwachtinterventies:

- ✓ De achterwacht laat de leerling aan tafel zitten en rustig worden;
- ✓ De achterwacht negeert de leerling tot die tijd zoveel mogelijk;
- ✓ zodra de leerling rustig is brengt de achterwacht de leerling terug naar de klas.

b. ouders op de hoogte stellen

Ouders worden na een ernstig incident waar de achterwacht bij ingezet is gebeld door de leerkracht en al naar gelang de ernst van het incident ook voor een gesprek op school gevraagd. Bij het herhaaldelijk voor komen van een ernstig incident waarbij de achterwacht is ingezet (vier keer binnen twee weken) worden ouders altijd voor een gesprek op school gevraagd.

10. Incidenten registratie

Incidenten rondom ongewenst gedrag worden altijd geregistreerd. Deze gegevens worden maandelijks door het datateamlid van het gedragsteam ingevoerd in het database- systeem. Dit vormt een overzicht van het aantal incidenten waarbij geanalyseerd is op welk tijdstip, in welke ruimte en in welke klas deze voorkomen. Ook wordt een onderscheid gemaakt in de inzet van consequenties en wordt duidelijk welke leerlingen opvallen doordat zij meer dan 3 keer een incident hebben gehad in een maand. Deze gegevens worden maandelijks op de PBS- teambijeenkomst besproken. In het PBS-team wordt bekeken of er een trend te ontdekken is in de data. Wanneer een bepaalde ruimte bijvoorbeeld veel incidenten kent, wordt daar een kortlopend actieplan (bijv. schoolbreed extra oefenen met gedragsregels) voor geformuleerd en wordt dit aan het hele schoolteam teruggekoppeld. Leerlingen met meer dan 3 incidenten worden standaard in het Zorgteam van de school besproken.

11. Pestpreventie PBS

Pestgedrag is te vergelijken met een brandende kaars. Net als de kaars zuurstof nodig heeft, heeft pestgedrag aandacht nodig om aan te houden. Passend bij de werkwijze van PBS is een werkboek pestpreventie ontwikkeld. Dit sluit naadloos aan bij de interventies op het eerste, groene niveau van de PBS-piramide, welke in dit plan staan omschreven. Met deze preventieve pest aanpak leer je leerlingen hoe de aandacht van pestgedrag weggehaald kan worden, door een driestappenreactie: het gebruik van een stopsignaal, weglopen en praten met een volwassene. Deze interventie wordt niet alleen aangeleerd, maar ook geoefend en bekrachtigd. In dit hoofdstuk vindt u een beschrijving van de manier waarop deze pestpreventie binnen onze school is geïmplementeerd.

11.1 Definitie van pesten

Als start voor de aanpak pestpreventie is

De volgende definitie moet nog De Kubus worden vastgesteld:

“Pesten is een herhaalde en gedurende langere tijd negatieve benadering waarbij één of meer personen proberen een andere persoon fysiek, verbaal of psychologisch schade toe te brengen. Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld.”

Binnen De Kubus denken we hierbij *bijvoorbeeld* aan:

- Beledigen
- Schelden
- Treiteren
- Irriteren
- Bespotten
- Roddelen
- Iemand buitensluiten
- Spullen verstoppen, weggooiden, kapot maken
- Onwaarheden vertellen over iemand
- Bewust zorgen dat iemand zich onveilig voelt
- Slachtoffer klem zetten op plek waar geen of onvoldoende toezicht is
- Pesten d.m.v. telecommunicatie:
  - Iemand opzettelijk een virus sturen
  - Iemand uitschelden of belachelijk maken per mail of SMS etc.
  - Gehackt worden
  - Foto's van iemand anders op internet zetten
  - Iemand een dreigmailtje of SMS sturen

Pesten is iets anders dan een eenmalig incident of een conflict, hoewel een conflict met een collega of leidinggevende wel aanleiding kan zijn tot pestgedrag.

11.2 Pestpreventie-lessen

Het pestpreventieprogramma bestaat uit vaste lessen welke voor elke bouw uitgewerkt moeten worden. Hierin wordt de reactieketen 'stop, loop, praat' aangeleerd en geoefend met de hele klas. Er is daarbij aandacht voor het weghalen van de aandacht voor pesten. De kinderen leren ook hoe zij moeten reageren wanneer tegen hen 'Stop' gezegd wordt door een ander. Er wordt geoefend met specifieke situaties waarin deze procedure wel of juist niet gepast is. Door veel met de kinderen te oefenen hopen wij te bereiken dat de reactieketen een automatisme voor hen wordt. Voor de hogere groepen is er een extra les, specifiek gericht op pesten via social media.

11.3 Stop, loop, praat

Pestpreventie in het groene basisniveau van PBS gaat uit van drie stappen als reactie op pesten:

'stop', 'loop door' en 'praat'. Met het team wordt afgestemd welk gebaar we daarbij hanteren.

Bij 'Stop' wordt een handgebaar gebruikt waarbij de hand op borsthoogte wordt gehouden en de vingers recht omhoog gestrekt zijn. Daarbij wordt de adem laag gebracht en stevig "Stop" gezegd. De kinderen leren in de pestpreventielessen hoe zij dit kunnen doen. Er wordt aandacht besteed aan stevig staan, stevig stop zeggen en het goede handgebaar.

Wanneer dit niet het gewenste effect heeft en het pesten gaat door, leren we de kinderen door te gaan naar de tweede stap: 'loop'. Daarbij is het vooral de bedoeling de aandacht voor het pesten weg te halen, net als de kaars waar geen zuurstof meer voor is, zodat het pestgedrag stopt. We leren de kinderen stevig staan, met de adem in hun buik, kin is recht naar voren, borst ietsje vooruit, schouders ontspannen laten hangen en armen ontspannen laten mee zwaaien. De leerling kijkt zelfverzekerd naar de ander, stapt gecentreerd weg, blijft de ander aankijken en zodra de ander uit het gezichtsveld is, lopen ze weg.

Mocht blijken dat het pesten niet stopt, dan is de derde reactie: 'praat' van toepassing. De leerling gaat dan naar een volwassene toe en vraagt om hulp voor het oplossen van het probleem.

11.4 Toezicht houden

Toezichthouden is binnen Pestpreventie-PBS een belangrijk item. Door met elkaar af te stemmen hoe toezicht gehouden moet worden in ongestructureerde situaties, zoals in de gangen en op het schoolplein wordt voor de leerlingen de reactie op pestgedrag en het inzetten van stop-loop-praat eenduidig en voorspelbaar.

Dit kan voor elke situatie gelden, ook over hoe er gereageerd zou moeten worden op meldingen van probleemgedrag, hoe het adequaat gebruik van het stop-/loop-/praatteken aangemoedigd kan worden en hoe er gelet moet worden op chronische pesters en slachtoffers. Dit is een essentieel onderdeel van PP-PBS, aangezien toezichthouders een enorm belangrijke rol spelen in het toepassen van de lessen, die in de klassen gegeven zijn. Als wij nalaten op de afgesproken wijze in te gaan op meldingen van probleemgedrag buiten het klaslokaal, is de kans dat de kinderen de programmaonderdelen zullen toepassen, veel minder groot.

Om specifiek te oefenen hoe we als volwassenen reageren op pestgedrag wordt met het team de reactie geoefend. Het gaat hierbij om het oefenen met:

- ✓ Het waarschuwen van leerlingen om incidenten te voorkomen
- ✓ Het geregeld belonen van leerlingen die op de juiste manier reageren

- ✓ Het consequent reageren op meldingen van pestgedrag

Binnen teamvergaderingen wordt geoefend met deze manier van reageren. Daarbij wordt in de verschillende ruimtes van de school nagedacht over hoe het beste een pre-correctie gegeven, gewenst gedrag beloond en gereageerd op pestgedrag kan worden.

Waarschuwen van leerlingen om incidenten te voorkomen

Wanneer door leerkrachten gesignaleerd wordt dat leerlingen zich niet aan de schoolafspraken houden wordt hier direct en consequent op gereageerd volgens de eerder beschreven reactieprocedure. Zoveel mogelijk wordt geprobeerd hiermee incidenten te voorkomen.

Belonen van goed gedrag binnen pestpreventie

Binnen de pestpreventie is het belangrijk alert te zijn op voorbeelden van goed gedrag. Door de pogingen van leerlingen bij het juist gebruiken van 'stop-loop-praat' te signaleren kunnen we ervoor zorgen dat gewenst gedrag en het inzetten van 'stop-loop-praat' een vaste gewoonte wordt.

Het team signaleert en beloont wanneer leerlingen de driestappen-reactie op de juiste wijze gebruiken.

Met name leerlingen die (of het nu als dader of als pester is) bekend zijn met pestgedrag, zijn minder geneigd een nieuwe manier van reageren uit te proberen. Vooral deze kinderen zullen beloond moeten worden voor elke poging in de goede richting.

Reageren op meldingen van pestgedrag

De manier waarop we als teamleden reageren op pestgedrag, kan bepalend zijn voor de resultaten van het programma pestpreventie. De volgende specifieke manier van reageren wordt schoolbreed ingezet:

- ✓ Beloon de leerling voor het melden van het pestgedrag ("Ik ben blij dat je het mij verteld hebt.")
- ✓ Vraag naar wie, waar en wanneer.
- ✓ Zorg voor de veiligheid van de leerling.
  - Gaat het pesten nog steeds door?
  - Loopt de leerling die dit meldt risico?
  - Is hij of zij bang voor wraak?
  - Wat heeft de leerling nodig om zich veilig te voelen?
  - Hoe ernstig is de situatie?
- ✓ Vraag aan de leerling: 'Heb je tegen de pester "stop" gezegd?' (Zo ja, geef de leerling een compliment voor het op de juiste wijze reageren.)
- ✓ Vraag de leerling: 'Ben je weggelopen van het pestgedrag?' (Zo ja, geef de leerling een compliment voor het op de juiste wijze reageren.)

De volwassene gaat onderstaande interactie aan met degene die pest:

- ✓ Geef de leerling eerst een positieve reactie voor het willen bespreken van het pestgedrag (bijvoorbeeld: 'Bedankt dat je er met mij over wilt praten.')
- ✓ Vraag: 'Heeft..... tegen jou gezegd dat je moest stoppen?'
  - Zo ja: 'Hoe heb je daarop gereageerd?'
  - Zo nee: Met degene die gepest werd wordt de drie-stappenreactie in deze situatie nog eens geoefend.
- ✓ Vraag: 'Liep ..... weg?'

- Zo ja: 'Hoe heb je daarop gereageerd?'
  - Zo nee: Met degene die gepest werd wordt de drie-stappenreactie in deze situatie nog eens geoefend.
- ✓ Oefen de driestappenreactie. Hoe vaak dit geoefend moet worden, hangt af van de ernst en de frequentie van het pestgedrag.

Ouders betrekken

Alle ouders van de leerlingen van De Kubus worden geïnformeerd over de pestpreventie aanpak. Daarbij krijgen zij ook advies over hoe om te gaan met pesten en op welke manier zij hun kind het beste kunnen benaderen. Deze informatie is ook terug te vinden op de website van de school en in de schoolgids.

Ouders hebben een belangrijke rol in het signaleren van pestgedrag. Wanneer zij signalen zien van pestgedrag bij hun kind (als slachtoffer dan wel dader) kunnen zij dit altijd melden bij de leerkracht van hun kind, bij de intern begeleider of directeur.

Wanneer een interventie op het gebied van pestpreventie nodig is zullen ouder hier altijd van op de hoogte worden gesteld. In een gesprek wordt aangegeven welke interventie ingezet wordt en worden afspraken gemaakt over de manier waarop de ouders hun kind het beste kunnen begeleiden en reageren.

11.6 Steungroepaanpak

Wanneer er sprake is van pesten binnen een groep en de groene basis van de reactieketen biedt daarin geen uitkomst, dan kan gekozen worden voor een Steungroepaanpak (gebaseerd op Supportgroup van S.Young).

11.7 Follow-up

Het pest preventie programma van PBS voorziet in een Follow-up. Dit is een instrument dat bedoeld is voor het evalueren van de pestpreventie en waarmee nagegaan kan worden hoe effectief deze is. Met deze informatie kan het programma waar nodig aangepast en verbeterd worden, zodat een zo effectief mogelijke interventie ontstaat.

